

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ 21- 50

1. Επιθετικές: προσδιορίζουν κάποιον όρο μιας άλλης πρότασης ή και ολόκληρο το περιεχόμενο μιας φράσης ή πρότασης, όπως ο επιθετικός προσδιορισμός.

α) αναφορικές προσδιοριστικές: προσδιορίζουν ειδικότερα την έννοια της λέξης στην οποία αναφέρονται.

Εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και επιρρήματα.

Εκφέρονται με: Οριστική, γιατί εκφράζουν το πραγματικό

Υποτακτική: λόγω έλξης (37, 46) ή όταν έχουμε πλάγιο λόγο (27, 44, 48). Μπορεί, τέλος, να εκφέρονται και με δυνητική υποτακτική για να εκφραστεί το δυνατό ή ενδεχόμενο (37), (ακολουθία χρόνων).

Accius, qui multo minor natus erat 27

Cum Accius Tarentum venisset, ubi Pacuvius recesserat. 27

...ut laudandus is sit, qui pro re publicā cadat, 46: με υποτακτική λόγω έλξης από την έγκλιση της ουσιαστικής συμπερασματικής.

β) Οι προσθετικές αναφορικές: Προσδιορίζουν ολόκληρο το περιεχόμενο μιας πρότασης.

Εισάγονται με το ουδέτερο γένος της αναφορικής αντωνυμίας quod (= πράγμα που)

Εκφέρονται συνήθως με Οριστική.

2. Επιρρηματικές:

Αναφέρονται σε έναν όρο της πρότασης εξάρτησης αλλά ταυτόχρονα εκφράζουν και μια επιρρηματική σχέση. Διακρίνονται σε: αναφορικές τελικές, αναφορικές συμπερασματικές, αναφορικές αιτιολογικές, αναφορικές υποθετικές, αναφορικές εναντιωματικές-παραχωρητικές

Εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες που ισοδυναμούν με αντίστοιχο σύνδεσμο (τελικό, συμπερασματικό, αιτιολογικό, εναντιωματικό ή παραχωρητικό) και δεικτική αντωνυμία

Εκφέρονται όπως οι αντίστοιχες επιρρηματικές προτάσεις.

Cum ad eum magnum pondus auri attulissent, qui (= ut is) eo uteretur (34) (αναφορική τελική, ιδιόμορφη ακολουθία χρόνων)

Nunc intellego...neminem tam stultum fore, qui (= ut is) non videat coniurationem esse factam (42), (αναφορική συμπερασματική, ιδιόμορφη ακολουθία).

3. Ουσιαστικές:

Αναφορικές προτάσεις των οποίων ο όρος αναφοράς της προσδιοριζόμενης πρότασης παραλείπεται, οπότε παίρνουν αυτές τη συντακτική του λειτουργία (υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, ετερόπτωτος ή επιρρηματικός προσδιορισμός).

Quae dura et acerba nascuntur, post fiunt mitia et iucunda. 27: δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική ως υποκείμενο στο ρήμα fiunt της κύριας. (Δεκτή είναι και η εκδοχή να εννοήσουμε ένα ea ως υποκείμενο του fiunt και η δευτερεύουσα αναφορική να είναι προσδιοριστική στο ea).

ΠΡΟΣΟΧΗ: η αναφορική αντωνυμία ή το αναφορικό επίρρημα στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου εισάγουν κύρια πρόταση. Στην περίπτωση αυτή το *qui* ισοδυναμεί με το (*et*) *is*, δηλαδή με δεικτική αντωνυμία, το *ubi* με το (*et*) *ibi* κτλ.

Cuius (= eius) voluntati nemo obviam ire audebat. 40

Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις αναφορικές προτάσεις

1. *Nam mortua est Caecilia, quam Metellus...multum amavit* (38): δευτερεύουσα αναφορική επιθετική προσδιοριστική πρόταση στη λέξη *Caecilia*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quam* και εκφέρεται με οριστική (*amavit*), γιατί εκφράζει το πραγματικό γεγονός, χρόνου παρακειμένου, γιατί αναφέρεται στο παρελθόν.
2. *Quin taces, ut consequaris, quod vis?* (41)
3. *qui primi coluisse Italiam dicuntur* (41)
4. *Atque id quod a C. Caesare scriptum est, habe semper....* (41)
5. *Nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea...non videant aut ea dissimulent* (42): δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική συμπερασματική πρόταση που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *sunt*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui non* (= *ut ei non*) και είναι αρνητική. Εκφέρεται με υποτακτική, διότι το συμπέρασμα στη λατινική είναι μία υποκειμενική κατάσταση και συγκεκριμένα με υποτακτική χρόνου ενεστώτα (*videant*), διότι εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (*sunt*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν. Υπάρχει ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, διότι το συμπέρασμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του (συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).
6. *...si iste in Manliana castra pervenerit, quo intendit* (42): δευτερεύουσα αναφορική επιθετική προσδιοριστική πρόταση στη λέξη *castra* της υποθετικής πρότασης. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα *quo* και εκφέρεται με οριστική χρόνου ενεστώτα (*intendit*), διότι δηλώνει ένα πραγματικό γεγονός στο παρόν. Η πρόταση λειτουργεί ανεξάρτητα από τον πλάγιο λόγο
7. *qui non videat coniurationem esse factam* (42)
8. *Qui potuisti populari hanc terram, quae te genuit atque aluit?* (43)
9. *Nescio enim quis possit diligere eum, quem metuat, aut eum, a quo se metui putet.* (44)
10. *Hoc est quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem.* (44)
11. *Ex quo fit, ut laudandus is sit, qui pro re publicā cadat.* (46)
12. *Iulia...mature habere coeperat canos, quos legere secrete solebat.* (47)
13. *Si quid durius ei videbatur, quod imperandum militibus esset...* (48): δευτερεύουσα αναφορική επιθετική προσδιοριστική πρόταση στο *quid*, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quod*, εκφέρεται με υποτακτική, λόγω πλάγιου λόγου και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού (*imperandum esset*) γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (*videbatur*) και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

14. Praeterea praecepit ut...in eum locum emitteret, *in quo ipse cum amicis futurus esset*. (48): δευτερεύουσα αναφορική επιθετική προσδιοριστική πρόταση στο *locum*, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quo* (εμπρόθετη εισαγωγή), εκφέρεται με υποτακτική λόγω πлагίου λόγου και συγκεκριμένα με υποτακτική παρατατικού ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας (*futurus esset*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (το *emitteret* που εξαρτάται από το *praecepit*) και δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.

15. dixit visum sibi esse cervam, *quae perisset*, ad se reverti. (48)

ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΟΧΕΣ

Για να αναλύσεις μια επιθετική μετοχή σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, λάβε υπόψη σου τα εξής:

α. Χρόνος μετοχής:

ενεστώτας → σύγχρονο = σε ενεστώτα από αρκτικό και σε παρατατικό από ιστορικό

παρακείμενος → προτερόχρονο: σε παρακείμενο από αρκτικό και σε υπερσυντέλικό από ιστορικό

μέλλοντας → υστερόχρονο

β. Το γένος και ο αριθμός της αναφορικής αντωνυμίας που θα χρησιμοποιηθεί καθορίζεται από τη μετοχή.

fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam (21)

divisam: μετοχή παρακείμενου, προτερόχρονο στο παρελθόν = fuerat propter Veientanam praedam quae non aequo iure divisa erat (divisa est). (οριστική υπερσυντέλικου, γιατί η πράξη της μετοχής προηγήθηκε της πράξης του ρήματος)

homo quidam ei occurrit corvum tenens (29)

tenens: μετοχή ενεστώτα, σύγχρονο στο παρελθόν = homo quidam ei occurrit qui corvum tenebat (οριστική παρατατικού, γιατί εξαρτάται από ιστορικό occurrit)

ΑΣΚΗΣΗ

Να αναλυθούν οι ακόλουθες επιθετικές μετοχές σε δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις:

1. ...ac marito persaepe **interroganti**, respondebat (23): interroganti: μετοχή ενεστώτα, σύγχρονο στο παρελθόν = qui persaepe interrogabat
2. Cum lacrimae suae, diu **cohibitae**, vincerent. (23).
3. ...eique ab ostio **quaerenti** Ennium ancilla dixisset. (24)
4. Aesopi nostri Licinus servus tibi **notus** Romā Athenas fūgit. (28).
5. ...sed (obiecerunt) aliquod flagitium ac dedecus aut in Asiā **susceptum** aut ex Asiā **deportatum**. (30)

6. Bello Latino T. Manlius consul nobili genere **natus** exercitui Romanorum praefuit. (31)
7. Cum ad eum magnum pondus auri publice **missum** attulissent. (36)
8. dum aliqua vox **congruens** proposito audiretur (38)
9. sermōne abhinc multis annis iam **obsolēto** uteris (41)
10. coniurationemque **nascentem** non credendo confirmavērunt; (42)
11. Quam ob rem epistulam **conscriptam** Graecis litteris mittit. (45)
12. Sic vir bonus et sapiens et legibus **parens** consulit... (46)
13. tale consilium **molientem** (49) = qui moliris/-re (οριστική Ενεστώτα, για να δηλωθεί το σύγχρονο στο παρόν, αφού έχουμε εξάρτηση από αρκτικό χρόνο non est).